

ISSN: 1896-4087

<http://dx.doi.org/10.21784/ZC.2020.015>

MARTA FRĄTCZAK

Państwowa Uczelnia Zawodowa we Włocławku

ROBERT KWAŚNIEWSKI

Państwowa Uczelnia Zawodowa we Włocławku

Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych jako organ właściwy w sprawie ochrony danych osobowych w Polsce – uwagi *de lege lata*

**The President of the Personal Data Protection Office
as the competent authority for the protection of personal data
in Poland – *de lege lata* comments**

Streszczenie:

Artykuł został poświęcony nowemu organowi nadzorczemu w Polsce – jakim jest Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych. Prezes UODO jest sukcesorem poprzedniego organu ochrony danych osobowych jakim był Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych.

W artykule omówiono ogólne warunki związane z powoływaniem organu nadzoru w sprawach dotyczących ochrony danych osobowych wynikające z przepisów RODO. W publikacji przedstawiono zakres właściwości, wymogi formalne do objęcia stanowiska Prezesa UODO, które wynikają z ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych.

W drugiej części przedstawiono zadania, kompetencje i uprawnienia Prezesa UODO, biorąc pod uwagę w szczególności kompetencje związane z nakładaniem kar za nieprzestrzeganie przepisów, dotyczących ochrony danych osobowych.

Artykuł powstał w oparciu o analizę aktów prawnych oraz dostępnej literatury przedmiotu.

Słowa kluczowe: ochrona danych, dane osobowe, organ nadzorczy, RODO, Prezes UODO, administracyjne kary pieniężne

Abstract:

The article was devoted to the new supervisory authority in Poland – the President of the Personal Data Protection Office. The President of the PDPO is the successor of the previous personal data protection authority, which was the Inspector General for Personal Data Protection. In the article, the general requirements connected to the appointment of a supervisory authority for personal data protection resulting from the provisions of the GDPR, were discussed.

The formal requirements and conditions that are required to assume the post of the President of the PDPO resulting from the Act of 10 May 2018 on the Protection of Personal Data were also described.

In the second part of the article, the tasks, competences, and powers of the President of the PDPO were presented, with special regard to competences connected to imposing administrative fines for the infringement of personal data protection provisions.

The article is based on the analysis of legal acts and available literature on the subject.

Keywords: data protection, personal data, supervisory authority, GDPR, the President of the PDPO, administrative fines

1. Wprowadzenie

Z dniem 25 maja 2016 roku weszło w życie rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE¹. Powyższy akt prawa unijnego obowiązuje we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej² w sposób bezpośredni, a głównym celem jego wprowadzenia było dokonanie reformy systemu ochrony danych osobowych w UE, poprzez doprowadzenie do spójności systemu i jednolitości stosowania

¹ Dz. Urz. UE L 119 z 4 maja 2016, s. 1, dalej nazywane jako ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych lub RODO.

² RODO stosowane jest także w krajach należących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

przepisów we wszystkich państwach członkowskich³. Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych zaczęło być stosowane od 25 maja 2018 roku.

Dzień 25 maja 2018 roku nie stanowi daty początkowej prawnej ochrony danych osobowych w Polsce. Po uchwaleniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ustawodawca uchwalił w dniu 29 sierpnia 1997 roku ustawę o ochronie danych osobowych⁴, która obowiązywała nieprzerwanie od 30 kwietnia 1998 roku do dnia 25 maja 2018 roku, czyli daty wejścia w życie nowej ustawy o ochronie danych osobowych uchwalonej 10 maja 2018 roku⁵, która doprecyzowuje regulacje prawne zawarte w ogólnym rozporządzeniu o ochronie danych osobowych. Na poziomie europejskim ochrona danych osobowych funkcjonowała już od lat 90. XX wieku – z początkiem uchwalenie poprzedniczki RODO – tj. dyrektywy 95/46/WE Parlamentu i Rady z 24 października 1995 roku⁶.

Główne cele wprowadzenia RODO do systemu prawnego państw członkowskich Unii Europejskiej zostały zawarte w art. 1, z którego można wyinterpretować, że ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych ma na celu:

- 1) realizację podstawowych praw i wolności osób fizycznych, w szczególności prawa do ochrony danych osobowych osób fizycznych,

³ A. Grzelak, *Rozdział II. Główne cele RODO* [w:] T. Osiej, M. Kawecki (red.), *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2017, s. 11.

⁴ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. 2016, poz. 922).

⁵ Ustawa z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. 2019, poz. 1781), dalej jako „ustawa”.

⁶ Dyrektywa w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. Urz. WE z dnia 23 listopada 1995 roku, L 281, s.31).

- 2) oraz uregulowanie zasad i umożliwienie swobodnego przepływu danych osobowych w UE w taki sposób by ochrona praw jednostki nie stała temu na przeszkodzie⁷.

Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych w art. 51 ust. 1 nakłada na każde państwo członkowskie obowiązek utworzenie co najmniej jednego organu nadzoru odpowiadającego za nadzór nad właściwym stosowaniem przepisów prawa Unii Europejskiej dotyczących ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych. Każde z państw członkowskich w świetle przyznanej im zasady autonomii instytucjonalnej oraz proceduralnej ustanawia niezależny aparat państwowy, nadzorujący przestrzeganie przepisów ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych⁸. Prawodawca unijny wymagał, aby do dnia 25 maja 2018 roku, a więc do momentu rozpoczęcia stosowania przepisów rozporządzenia, każde państwo członkowskie zawiadomiło Komisję Europejską o przepisach przyjętych na mocy rozdziału VI RODO, a następnie niezwłocznie o każdej kolejnej zmianie mającej na nie wpływ⁹. Powyższe oznaczało, że do dnia 25 maja 2018 roku każde państwo członkowskie powinno mieć uchwalone przepisy ustrojowe, które m.in. wdrażałyby obowiązek powołania niezależnego organu nadzorczego. Ustawodawca dochował terminu uchwalając w dniu 10 maja 2018 roku ustawę o ochronie danych osobowych, która weszła w życie z dniem 25 maja 2018 roku.

Na mocy ww. ustawy nowym organem nadzorczym w Polsce ustanowiono Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, który jest sukcesorem poprzedniego organu ochrony danych osobowych, jakim był Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, które podstawą działania i funkcjonowania była poprzednia ustawa o ochronie danych osobowych z 1997 roku. W artykule omówiono ogólne warunki zwią-

⁷ A. Grzelak, Rozdział II. *Główne cele RODO...*, op. cit., s. 12.

⁸ Uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych, s. 28.

⁹ U. Góral, P. Makowski, *Komentarz do art. 51 RODO* [w:] E. Bielak Jomaa (red.), D. Lubasz (red.), *RODO. Ogólne rozporządzenia o ochronie danych. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 907–909.

zane z powoływaniem organu nadzoru w sprawach dotyczących ochrony danych osobowych wynikające z przepisów RODO, zakres właściwości, wymogi formalne objęcia stanowiska Prezesa UODO wynikające z przepisów krajowych oraz jego kompetencje i uprawnienia biorąc pod uwagę w szczególności kompetencje związane z nakładaniem kar za nieprzestrzeganie przepisów dotyczących ochrony danych osobowych.

2. Ogólne warunki powołania organów nadzoru w państwach członkowskich wynikające z RODO

Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych w rozdziale VI pt. „Niezależne organy nadzorcze” zawiera przepisy dotyczące obowiązku utworzenia w państwach członkowskich niezależnych organów nadzorczych oraz przepisy określające ich właściwość, zadania i uprawnienia. Organy nadzorcze, powołane na mocy ustrojowych przepisów krajowych, przyczynią się jak wskazuje RODO w art. 51 ust. 2, do spójnego stosowania ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych w całej Unii Europejskiej. W tym celu organy nadzoru będą współpracować między sobą oraz z Komisją Europejską na zasadach określonych w rozdziale VII RODO¹⁰.

RODO w art. 51 ust. 1 oraz ust. 3 daje uprawnienie państwom członkowskim do ustanowienia więcej niż jednego organu nadzorczego, z uwagi na różne systemy konstytucyjne, organizacyjne czy administracyjne, z zastrzeżeniem iż państwo w takim przypadku musi wskazać który organ będzie reprezentować te organy w Europejskiej Radzie Ochrony Danych (art. 51 ust. 3 RODO)¹¹. W Polsce ustawodawca przyjął model przewidujący istnienie jednego organu nadzorczego, który jest centralnym organem administracji publicznej usytuowanym poza systemem administracji rządowej, gdyż taka koncepcja wpisuje się w polskim system konstytucyjny i unitarny charakter Rzeczypospolitej Pol-

¹⁰ Ibidem, s. 907–908.

¹¹ Ibidem, s. 910.

skiej¹². Rozwiązanie to jak najbardziej jest korzystne z punktu widzenia sprawności i efektywności działania systemu ochrony danych osobowych w Polsce, gdyż wielość organów wydłużyłaby czas podejmowania decyzji i wypracowywania ostatecznych wniosków działania w zakresie przestrzegania ochrony danych osobowych.

Prawodawca unijny, w art. 52 RODO, zasadnicze znaczenie przypisuje zapewnieniu niezależności organowi nadzorczemu podczas wypełniania zadań i wykonywania swoich uprawnień wynikających z RODO w aspekcie instytucjonalnym, funkcjonalnym oraz materialnym. Niezależność instytucjonalna przejawia się w braku podległości wobec innych organów (np. z administracji rządowej) oraz działania wolnego od pośrednich czy bezpośrednich wpływów zewnętrznych np. partii politycznej. Niezależność funkcjonalna polega na niepodleganiu kontroli innych instytucji państwowych w kontekście zakresu swojego działania. Natomiast niezależność materialna wiąże się z dostępem do odpowiedniej infrastruktury, która umożliwi sprawne wykonywanie zadań i obowiązków, np. odpowiednie fundusze i zasoby kadrowe¹³.

Ustawodawca w przepisach krajowych, tj. ustawie z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych zapewnił Prezesowi Urzędu Danych Osobowych jako organowi nadzorczemu pełną niezależność poprzez wskazanie w przepisach ustawy, że podlega on wyłącznie ustawie, a także poprzez wprowadzenie zakazu zajmowania innego stanowiska niż naukowe, zakazu przynależności do partii politycznej lub sprawowania funkcji niedającej się pogodzić z godnością urzędu (art. 37 ustawy). Dodatkowo wprowadzono dla Prezesa UODO immunitet (art. 38 ustawy), możliwość samodzielnego powoływania zastępców (art. 36 ustawy), a przede wszystkim ograniczenia w jego odwołaniu (art. 34 ust. 9 ustawy)¹⁴.

¹² O. Legat, *Komentarz do art. 34 ustawy o ochronie danych osobowych* [w:] B. Marcinkowski (red.), *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 103.

¹³ U. Góral, P. Makowski, *Komentarz do art. 52 RODO* [w:] E. Bielak Jomaa (red.), D. Lubasz (red.), *RODO. Ogólne rozporządzenia o ochronie...*, op. cit., s. 911–912.

¹⁴ O. Legat, *Komentarz do art. 34 ustawy o ochronie danych osobowych* [w:] B. Marcinkowski (red.), *Ustawa o ochronie danych...*, op. cit., s. 105–106.

Wyżej wymienione przepisy wypełniają w całości dyspozycje zawarte przez prawodawcę unijnego w art. 52 RODO w zakresie warunków, jakie każde państwo członkowskie musi spełnić, aby niezależność organu nadzorczego była zachowana tj.:

- członkowie organu nadzorczego muszą być wolni od pośrednich czy bezpośrednich wpływów zewnętrznych i nie zwracają się do nikogo o instrukcje ani od nikogo ich nie przyjmują (art. 52 ust. 2 RODO);
- powstrzymują się od wszelkich czynności sprzecznych ze swoimi obowiązkami i podczas swojej kadencji nie podejmują żadnego zajęcia zarobkowego ani niezarobkowego sprzecznego z tymi obowiązkami (art. 52 ust. 3 RODO);
- mają zapewnione dostateczne zasoby kadrowe, techniczne, finansowe, pomieszczenia i infrastrukturę niezbędne do skutecznego wykonywania swoich zadań (art. 53 ust. 4 RODO);
- organ nadzorczy samodzielnie wybiera swój personel (art. 53 ust. 5 RODO);
- kontrola finansowa organu ma nie podważać jego niezależności, a organ dysponuje odrębnym publicznym budżetem rocznym, który może być częścią budżetu państwowego (art. 52 ust. 6 RODO).

Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych w art. 53 ust. 1 wskazuje, na przejrzystość procedury powoływania w państwach członkowskich organu nadzorczego oraz odnosi się do warunków pełnienia tej funkcji przez członka organu nadzorczego. Prawodawca unijny jasno wskazuje, że członka organu nadzorczego może powoływać parlament, głowa państwa, rząd lub inny niezależny organ, któremu to zadanie powierzono w prawie krajowym państwa członkowskiego. Art. 53 ust. 2 RODO formułuje ogólne warunki dotyczące kwalifikacji członków organu nadzorczego, która są niezbędnymi do objęcia obowiązków i wykonywania zadań wynikających z art. 55-59 RODO. Rozporządzenie w tym zakresie lakonicznie wskazuje, iż każdy członek musi posiadać kwalifikacje, doświadczenie i umiejętności – w szczegól-

ności w dziedzinie ochrony danych osobowych – które są potrzebne do wykonywania obowiązków i uprawnień przysługujących na podstawie stosownych przepisów prawa. Rozporządzenie nie wskazuje szczegółowo wymagań względem kandydatów na to stanowisko – doprecyzowanie wymogów następuje na gruncie przepisów krajowych¹⁵.

W art. 54 RODO prawodawca unijny wylicza enumeratywnie zasady ustanawiania organu nadzorczego w państwie członkowskim. W związku z tym w przepisach krajowych ustawodawcy poszczególnych krajów muszą określić takie elementy jak: procedury ustanawiania organu nadzoru, wymogi kwalifikacyjne, procesy powoływania, długość kadencji i jej powtarzanie, obowiązki związane z pełnieniem funkcji (w tym w zakresie apolityczności, bezstronności czy zakazu łączenia działalności)¹⁶.

Zgodnie z art. 55 ust. 1 RODO „każdy organ nadzorczy jest właściwy do wypełniania zadań i wykonywania uprawnień powierzonych mu zgodnie z niniejszym rozporządzeniem na terytorium swojego państwa członkowskiego”. Przepis ten wskazuje na właściwość miejscową oraz rzeczową organu nadzorczego. Zasada ta ulega modyfikacji w art. 56 RODO, który odnosi się do koncepcji mechanizmu kompleksowej współpracy.

RODO w art. 57 wskazuje na otwarty katalog zadań organu nadzorczego, wśród których doktryna wyróżnia kompetencje o charakterze ogólnym (np. art. 57 ust. 1 lit. a i v) oraz kompetencje szczególne dotyczące konkretnie wskazanych zadań (art. 57 ust. 1 lit. b-u). Prawodawca unijny, nakładając na organy nadzorcze szereg zadań, jednocześnie wyposaża te organy w szereg uprawnień (kompetencji) umożliwiających ich realizację. Uprawnienia organów nadzorczych zostały zawarte w art. 58 RODO i można je ująć w 4 grupach:

- 1) uprawnienia do prowadzenia postępowań,
- 2) uprawnienia naprawcze i do nakładania kar,

¹⁵ Ibidem, s. 918–920.

¹⁶ Ibidem, s. 922.

- 3) uprawnienia do udzielania zezwoleń i uprawnienia doradcze oraz
- 4) uprawnienia do zgłaszania naruszeń RODO organom wymiaru sprawiedliwości oraz do udziału w postępowaniu sądowym, w szczególności w przypadku skarg osób fizycznych, bez uszczerbku dla uprawnień organów prokuratorskich na mocy prawa państwa członkowskiego¹⁷.

RODO w art. 59 nakłada na organy nadzorcze obowiązek sporządzania rocznych sprawozdań ze swojej działalności, w którym fakultatywnie może wyszczególnić rodzaje zgłoszonych mu naruszeń i rodzaje środków podjętych zgodnie z art. 58 ust. 2 RODO. Sprawozdania te są przekazywane parlamentowi narodowemu, rządowi i innym organom wskazanym prawem państwa członkowskiego. Sprawozdania te są udostępniane opinii publicznej, Komisji Europejskiej oraz Europejskiej Radzie Ochrony Danych.

3. Wymogi formalne na stanowisko Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych

Ustawa z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych w rozdziale 6 „Prezes Urzędu” wskazuje m.in. na procedurę powoływania, wymogi kwalifikacyjne oraz kompetencje i zadania Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, który jest organem właściwym w sprawie ochrony danych osobowych w Polsce. Rozdział 6 wypełnia tym samym dyspozycję zawartą przez prawodawcę unijnego w art. 54 RODO.

Zgodnie z art. 34 ust. 3 niniejszej ustawy „Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych powołuje i odwołuje Sejm Rzeczypospolitej za zgodą Senatu Rzeczypospolitej Polskiej”. Szczegółowa procedura powoływania i odwoływania Prezesa UODO wynikać będzie z Regulaminu

¹⁷ Ibidem, s. 943.

Sejmu¹⁸ Rzeczypospolitej Polskiej¹⁹. Ustawodawca w art. 34 ust. 4 ustawy wskazuje na warunki jakie musi spełnić osoba, która ubiega się o stanowisko Prezesa UODO. Zgodnie z tym przepisem na stanowisko Prezesa Urzędu może być powołana osoba, która:

- 1) jest obywatelem polskim,
- 2) posiada wykształcenie wyższe,
- 3) wyróżnia się wiedzą prawniczą i doświadczeniem z zakresu ochrony danych osobowych,
- 4) korzysta z pełni z praw publicznych,
- 5) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe,
- 6) posiada nieposzlakowaną opinią.

W zakresie większości powyższych warunków nie ma żadnej wątpliwości, jednakże kwestia posiadania przez osobę wykształcenia wyższego może pozostawiać pewne wątpliwości, gdyż ustawa jasno nie wskazuje jakiego typu wykształcenie wyższe osoba musi posiadać. Z uwagi na materię prawną, jaką zajmuje się Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych w zakresie swoich kompetencji, uzasadnionym byłoby, żeby posiadał wykształcenie wyższe prawnicze. Ustawodawca jedynie wskazuje, że kandydat na Prezesa Urzędu powinien wyróżniać się wiedzą prawniczą i doświadczeniem z zakresu ochrony danych osobowych, co nie oznacza, że wiedzę prawniczą jaką posiada bez studiów wyższych prawniczych pozwoli na gwarancję wykonywania tej funkcji rzetelnie. Ustawodawca w stosunku do zapisu w poprzedniej ustawie doprecyzował wcześniejsze sformułowanie „doświadczenie zawodowe”, które mogło błędnie wskazywać, że kandydaci na stanowisko GIODO (tak wtedy nazywano organ nadzorczy) mogli wymóg ten spełnić wykazując się doświadczeniem innym niż w zakresie ochrony danych osobowych.

¹⁸ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. 2019, poz. 1028 ze zm.).

¹⁹ A. Dmochowska, *Komentarz do art. 34 ustawy o ochronie danych osobowych* [w:] A. Dmochowska, A. Piotrowska, *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2018, s. 65.

Ustawodawca w art. 34 ust. 5 wskazuje, że Prezes Urzędu w zakresie wykonywania swoich zadań, podlega tylko ustawie. Nie może on podlegać innym organami władzy publicznej w zakresie wykonywania swoich kompetencji i zadań, gdyż RODO, czyli ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych jasno wskazuje, że organ nadzorczy musi mieć charakter niezależny.

Długość pełnienia funkcji przez organ nadzorczy została określona przez ustawodawcę polskiego w art. 34 ust. 6 ustawy, zgodnie z którym kadencja Prezesa UODO trwa 4 lata, licząc od dnia złożenia ślubowania. Prezes Urzędu po upływie kadencji wykonuje swoje obowiązki do czasu objęcia stanowiska przez nowego Prezesa Urzędu. Wskazówki, co do długości kadencji organu nadzorczego, zawierało RODO w art. 54 ust. 1 lit d, który stanowił, że kadencja członka organu nadzorczego nie może być krótsza niż 4 lata, z wyjątkiem pierwszej kadencji po dniu wejścia w życie RODO. Nasz ustawodawca w przepisach krajowych utrzymał poprzednią regulację wynikającą z ustawy z 1997 roku w tej materii, odnoszącą się do poprzedniego organu nadzorczego (GIODO) i pozostał przy minimalnej, przewidzianej w rozporządzeniu unijnym kadencji 4-letniej²⁰. Ustawodawca w art. 34 ust. 7 ustanowił możliwość reelekcji na stanowisku Prezesa UODO i postanowił, że ta sama osoba może być Prezesem Urzędu przez dwie kolejne kadencje.

W art. 34 ust. 8 ustawodawca odnosi się do przyczyn wygaśnięcia kadencji Prezesa Urzędu, która wygasa z chwilą jego śmierci, odwołania lub uraty obywatelstwa. W ostatnim przypadku utrata pełnienia funkcji Prezesa Urzędu będzie spowodowana zaprzestaniem spełniania jednej z przesłanek powołania na funkcję Prezesa UODO, jakim jest posiadanie obywatelstwa polskiego (przesłanka ta wynika z art. 34 ust. 4 pkt 1 ustawy)²¹. W przypadku wygaśnięcia kadencji Prezesa Urzędu jego obowiązki pełni zastępca Prezesa Urzędu wskazany przez Marszałka Sejmu (art. 34 ust. 10 ustawy).

²⁰ O. Legat, *Komentarz do art. 34 ustawy o ochronie danych osobowych* [w:] B. Marcinkowski (red.), *Ustawa o ochronie danych...*, op. cit., s. 116.

²¹ *Ibidem*, s. 117.

Ustawodawca w art. 34 ust. 9 dopuścił możliwość odwołania Prezesa Urzędu przed upływem kadencji. RODO ogólnie w art. 53 ust. 4 wskazuje, że „członek może zostać odwołany ze stanowiska tylko w przypadku, gdy dopuści się poważnego uchybienia lub przestał spełniać warunki niezbędne do pełnienia obowiązków”. Ustawa z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych znaczenie rozszerza przesłanki odwołania Prezesa Urzędu przed upływem kadencji. Przepis art. 34 ust. 9 wskazuje na katalog przesłanek odwołania Prezesa Urzędu, którymi są:

- 1) zrzeczenie się stanowiska – przesłanka ta wynika także z art. 53 ust. 3 RODO, forma złożenia rezygnacji nie została uregulowana w ustawie, jednakże należy zgodzić się z poglądem teoretyków prawa, którzy wskazują, że rezygnacja ze stanowiska Prezesa Urzędu powinna być złożona na ręce Marszałka Sejmu, gdyż on zgodnie z Regulaminem Sejm jest organem właściwym do przyjmowania kandydatur na stanowisko Prezesa UODO²²;
- 2) trwała niezdolność do pełnienia obowiązków na skutek choroby stwierdzona orzeczeniem lekarskim;
- 3) sprzeniewierzenie się ślubowaniu – przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków Prezes Urzędu składa przed Sejmem RP ślubowanie o treści wynikającej z art. 35 ustawy; w przypadku sprzeniewierzenia się ślubowaniu osoba pełniąca funkcję Prezesa UODO przestaje spełniać warunek powołania w postaci posiadania nieposzlakowanej opinii²³;
- 4) skazanie prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie umyślnego przestępstwa lub umyślnego przestępstwa skarbowego – przesłanka w myśl uzasadnienia do ustawy²⁴ wprowadzona celem wzmocnienia niezależności organu nadzorczego;

²² A. Dorozd, *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz. Wzory pism i przepisy*, Warszawa 2008, s. 59.

²³ O. Legat, *Komentarz do art. 34 ustawy o ochronie danych osobowych* [w:] B. Marcinkowski (red.), *Ustawa o ochronie danych...*, op. cit., s. 118–119.

²⁴ Uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych, s. 30.

- 5) pozbawienie praw publicznych – wskutek orzeczenia środka karnego przewidzianego w art. 39 Kodeksu Karnego²⁵ oraz art. 22 Kodeksu Karnego Skarbowego²⁶ osoba utracą warunek niezbędny do ubiegania się o stanowisko Prezesa Urzędu i pełnienia tej funkcji²⁷.

Ustawodawca w art. 36 ustawy nadaje Prezesowi Urzędu uprawnienie do samodzielnego powołania swoich zastępców co wzmacnia jego pozycję zarówno ze strony organizacyjnej Urzędu, jak i w świetle wymogu niezależności organu nadzorczego, o którym mówi w swoich przepisach RODO. Prezes Urzędu ma możliwość powołania maksymalnie 3 zastępców. Rozwiązanie takie zgodnie z uzasadnieniem do ustawy podyktowane było szerokim zakresem zadań nałożonych na Prezesa Urzędu, które bardzo często wymagają innych kwalifikacji. Jako przykład podano wymóg prowadzenia współpracy międzynarodowej, podejmowanie działań edukacyjnych, prowadzenia postępowań w sprawach naruszenia przepisów o ochronie danych czy nadzoru²⁸ nie tylko nad Ogólnym Rozporządzeniem ale również nad tzw. dyrektywą policyjną²⁹. Każde z wyżej wymienionych obszarów może mieć w swoich zadaniach służbowych inny zastępcę Prezesa Urzędu. Kandydat na zastępcę Prezesa UODO musi spełniać te same wymogi co kandydat na Prezesa Urzędu. Wymogi wynikają z art. 36 ust. 2 ustawy.

Ustawa o ochronie danych osobowych wprowadza w swoich przepisach zasadę *incompatibilitas* oraz wymóg apolityczności względem

²⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks Karny (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1444).

²⁶ Ustawa z dnia 10 września 1999 roku – Kodeks Karny Skarbowy (t.j. Dz. U. 2020, poz. 19).

²⁷ O. Legat, *Komentarz do art. 34 ustawy o ochronie danych osobowych* [w:] B. Marcinkowski (red.), *Ustawa o ochronie danych...*, op. cit., s. 119.

²⁸ Uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych, s. 31.

²⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłająca decyzję ramową rady 2008/977/WSiSW (Dz. Urz. UE z dnia 4 maja 2016 roku L 119/89).

Prezesa Urzędu oraz jego zastępców. Ustawodawca w art. 37 ustawy wskazuje, że Prezes Urzędu oraz jego zastępcy nie mogą zajmować innych stanowisk ani wykonywać innych zajęć zarobkowych lub niezarobkowych sprzecznych z obowiązkami Prezesa Urzędu. Ustawa wprowadziła jednak pewne wyjątki względem stanowisk, które ww. osoby mogą zajmować, tj. stanowiska dydaktycznego, stanowiska naukowo-dydaktycznego lub naukowego w szkole wyższej, Polskiej Akademii Nauk, instytucie badawczym lub innej jednostce naukowej. Prezes UODO oraz jego zastępcy muszą być apolitycznie co wiąże się z zakazem należenia do partii politycznej, związku zawodowego ani nie mogą prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z godnością jego urzędu (art. 37 ust. 2 ustawy)³⁰. Zakaz przynależności do partii politycznej czy związków zawodowych koresponduje z art. 52 ust. 2 RODO, w którym prawodawca unijny zawarł wskazanie dotyczące niepodlegania żadnym wpływom, ani bezpośrednim, ani pośrednim³¹.

Zgodnie z art. 45 ustawy Prezes Urzędu wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu Ochrony Danych Osobowych. W przypadkach uzasadnionych charakterem i liczbą spraw z zakresu ochrony danych osobowych na danym terenie Prezesa Urzędu może w ramach Urzędu tworzyć jednostki zamiejscowe Urzędu. Prezes Urzędu, w drodze zarządzenia, nadaje statut Urzędowi, określając:

- 1) organizację wewnętrzną Urzędu,
 - 2) zakres zadań swoich zastępców,
 - 3) zakres zadań i tryb pracy komórek organizacyjnych Urzędu.
- mając na uwadze stworzenie optymalnych warunków organizacyjnych do prawidłowej realizacji zadań Urzędu.

Prezes Urzędu, zastępcy Prezesa Urzędu, a także pracownicy Urzędu są zobowiązani zachować w tajemnicy informację, o których dowiedzieli się w związku z wykonywaniem czynności służbowych. Obowią-

³⁰ A. Dmochowska, *Komentarz do art. 37 ustawy o ochronie danych osobowych* [w:] A. Dmochowska, A. Piotrowska, *Ustawa o ochronie danych...*, op. cit., s. 67.

³¹ O. Legat, *Komentarz do art. 37 ustawy o ochronie danych osobowych* [w:] B. Marcinkowski (red.), *Ustawa o ochronie danych...*, op. cit., s. 123.

zek zachowania w tajemnicy informacji, o których mowa powyżej, obowiązuje także po zakończeniu kadencji albo zatrudnienia.

4. Wybrane kompetencje i uprawnienia Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych

Kompetencje organów nadzorczych w sposób ogólny zostały ujęte w art. 57 RODO, w którym ustawodawca unijny wskazuje, że organowi nadzorczemu na swoim terytorium przysługuje m.in. prawo do monitorowania i egzekwowania stosowania przepisów ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych, co obejmuje m.in. rozpatrywanie skarg składanych w trybie art. 77 RODO, przeprowadzanie kontroli oraz wszczynanie różnorodnych postępowań. Aby zapewnić skuteczność realizacji tych kompetencji, organ nadzorczy został wyposażony przez ustawodawcę określonymi narzędziami i uprawnieniami, które służą właściwemu egzekwowaniu przestrzegania przepisów dotyczących ochrony danych osobowych na terytorium danego państwa Unii Europejskiej. Uprawnienia, które zostały przyznane organom nadzorczym ustawodawca wymienia w art. 58 RODO³². Uprawnienia te, zgodnie z doktryną, można ująć w kilka kategorii:

- 1) uprawnienia do prowadzenia postępowań,
- 2) uprawnienia nadzorcze i do nakładania kar,
- 3) uprawnienia do udzielania zezwoleń i uprawnienia doradcze oraz
- 4) uprawnienia do zgłaszania naruszeń rozporządzenia organom wymiaru sprawiedliwości oraz do udziału w postępowaniu sądowym, w szczególności w przypadku skarg osób fizycznych, bez uszczerbku dla uprawnień organów prokuratorskich na mocy prawa państwa członkowskiego³³.

³² U. Góral, P. Makowski, *Komentarz do art. 57 RODO* [w:] E. Bielak Jomaa (red.), D. Lubasz (red.), *RODO. Ogólne rozporządzenia o ochronie...*, op. cit., s. 935–936.

³³ *Ibidem*, s. 943.

W ramach przyznanych przez RODO uprawnień, organ nadzorczy może:

- 1) nakazać administratorowi i podmiotowi przetwarzającemu dostarczenia wszelkich informacji potrzebnych organowi nadzorczemu do realizacji swoich zadań,
- 2) prowadzić postępowania w formie audytów ochrony danych,
- 3) zawiadomić administratora lub podmiot przetwarzający o podejrzeniu naruszenia rozporządzenia,
- 4) uzyskać od administratora i podmiotu przetwarzającego dostęp do wszelkich danych osobowych i wszelkich informacji niezbędnych organowi nadzorczemu do realizacji swoich zadań,
- 5) uzyskać dostęp do wszystkich pomieszczeń administratora i podmiotu przetwarzającego, w tym do sprzętu i środków służących do przetwarzania danych, zgodnie z procedurami określonymi w prawie unijnym lub w prawie państwa członkowskiego.

Doprecyzowanie uprawnień organu nadzorczego w zakresie kontroli zostało uregulowane w przepisach ustawy z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych. Ustawodawca w zakresie postępowań kontrolno-nadzorczych wyróżnia dwa rodzaje postępowań: kontrolę przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych (rozdział 9 ustawy) oraz postępowanie w sprawie naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych (rozdział 7 ustawy). Zarówno jedno, jak i drugie postępowanie przeprowadzane jest w oparciu o procedurę administracyjną wynikającą z przepisów Kodeksu Postępowania Administracyjnego³⁴. Podstawowa relacja pomiędzy tymi dwoma rodzajami postępowań polega na tym, że jeżeli kontrola przestrzegania przepisów wykaże jakiegokolwiek nieprawidłowości, to następnie organ nadzorczy może wszcząć odrębne postępowanie w sprawie naruszenia przepisów o ochronie danych (jednak w sytuacji gdy, postępowanie w sprawie naruszenia nie było poprzedzone kontrolą, kontrola taka

³⁴ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks Postępowania Administracyjnego (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 256 ze zm.),dalej jako k.p.a.

może rozpocząć się także w trakcie postępowania). Ustawa o ochronie danych osobowych w art. 78 ust. 2 wyróżnia trzy rodzaje kontroli przestrzegania przepisów:

- 1) kontrolę planową – prowadzoną zgodnie z zatwierdzonym przez Prezesa Urzędu planem kontroli,
- 2) kontrolę doraźną – na podstawie uzyskanych przez Prezesa Urzędu informacji oraz
- 3) kontrolę sprawowaną w ramach monitoringu przestrzegania stosowania rozporządzenia 2016/679.

Ustawodawca unijny wyposażył organy nadzorcze w krajach członkowskich UE także w szereg uprawnień naprawczych wynikających z art. 58 ust. 2 RODO. W myśl tych uregulowań uprawnieniami nadzorczymi są w szczególności:

- 1) wydawanie ostrzeżeń administratorowi lub podmiotowi przetwarzającemu dotyczących możliwości naruszenia RODO poprzez planowane operacje przetwarzania,
- 2) udzielanie upomnień administratorowi lub podmiotowi przetwarzającemu w przypadku naruszenia RODO przez operacje przetwarzania,
- 3) nakazanie administratorowi lub podmiotowi przetwarzającemu spełnienia żądania osoby, której dane dotyczą, wynikającego z praw przysługujących jej,
- 4) nakazanie administratorowi lub podmiotowi przetwarzającemu dostosowania operacji przetwarzania do RODO, a w stosownych przypadkach wskazanie sposobu i terminu,
- 5) nakazanie administratorowi zawiadomienia osoby, której dane dotyczą, o naruszeniu ochrony danych,
- 6) wprowadzanie czasowego lub całkowitego ograniczenia przetwarzania, w tym zakazu przetwarzania,
- 7) nakazanie sprostowania lub usunięcia danych osobowych lub ograniczenia ich przetwarzania oraz nakazanie powiadomienia o tych czynnościach odbiorców, którym dane osobowe ujawniono,

- 8) zastosowanie, oprócz lub zamiast środków naprawczych, administracyjnej kary pieniężnej, zależnie od okoliczności konkretnej sprawy.

Kolejną grupą uprawnień przyznanych organom nadzorczym, a w Polsce Prezesowi UODO są – w myśl art. 83 RODO – uprawnienia do nakładania administracyjnych kar pieniężnych. Administracyjne sankcje finansowe nakładane są przez Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych w drodze decyzji wydanej w ramach jednoinstancyjnego postępowania w sprawie naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych. Decyzja ma charakter administracyjny, więc uzasadnienie decyzji musi obligatoryjnie zawierać elementy wynikające z art. 107 ust. 3 k.p.a. Oprócz tego w uzasadnieniu faktycznym decyzji organ ma obowiązek wskazać przesłanki z art. 83 ust. 2 rozporządzenia, na których się oparł organ, wydając rozstrzygnięcie³⁵. Doktryna prawa ochrony danych osobowych szereguje te okoliczności na 4 odrębne grupy:

- 1) elementy związane z incydem stanowiącym naruszenie rozporządzenia:
 - charakter, waga i czas trwania naruszenia przy uwzględnieniu charakteru, zakresu lub celu danego przetwarzania,
 - umyślny lub nieumyślny charakter naruszenia,
 - kategorie danych, których dotyczyło naruszenie,
 - stopień odpowiedzialności administratora lub podmiotu przetwarzającego z uwzględnieniem środków technicznych i organizacyjnych wdrożonych przez nich na mocy art. 25 i 32,
- 2) zachowanie administratora (podmiotu przetwarzającego) przed ocenianym naruszeniem:
 - wszelkie wcześniejsze naruszenia ze strony podmiotu, wobec którego sankcja ma być zastosowana,
 - stosowanie zatwierdzonych kodeksów postępowania lub zatwierdzonych mechanizmów certyfikacji,

³⁵ J. Łuczak, *Komentarz do art. 83 RODO* [w:] E. Bielak Jomaa (red.), D. Lubasz (red.), *RODO. Ogólne rozporządzenia o ochronie...*, op. cit., s. 1058–1059.

- 3) zachowanie administratora (podmiotu przetwarzającego) o naruszeniu:
- ewentualne działania podjęte przez ten podmiot w celu zminimalizowania szkody poniesionej przez osoby, których dane dotyczą,
 - sposób, w jaki organ nadzorczy dowiedział się o naruszeniu, w szczególności czy i w jakim zakresie podmiot ten zgłosił naruszenie,
 - stopień jego współpracy z organem nadzorczym w celu usunięcia naruszenia oraz złagodzenia jego ewentualnych negatywnych skutków,
 - stopień przestrzegania środków naprawczych zastosowanych, wobec tego podmiotu wcześniej przez organ nadzorczy w tej samej sprawie;
- 4) skutki naruszenia:
- liczba poszkodowanych osób, których dane dotyczą,
 - rozmiar poniesionej przez te osoby szkody³⁶.

W przypadku podmiotów prywatnych RODO przewiduje dwie grupy kar pieniężnych:

- 1) do 10.000.000 EUR lub w wysokości do 2% całkowitego rocznego światowego obrotu przedsiębiorcy z poprzedniego roku obrotowego,
- 2) do 20.000.000 EUR lub w wysokości do 4% całkowitego rocznego światowego obrotu przedsiębiorcy z poprzedniego roku obrotowego.

Natomiast w przypadku podmiotów publicznych zakres kar, zgodnie z uregulowaniami unijnego prawodawcy, określa ustawodawca danego kraju członkowskiego UE. W związku z powyższym, w myśl art. 102 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych Prezes Urzędu może nałożyć, w drodze decyzji, administracyjne kary pieniężne w wysokości 100 000 złotych na jednostki sektora finansów publicznych

³⁶ Ibidem, s. 1060-1061.

o których mowa w art. 9 pkt 1-12 i 14 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych³⁷, instytut badawczy oraz Narodowy Bank Polski. W przypadku państwowych i samorządowych instytucji kultury (art. 9 pkt 13 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych) administracyjna kara pieniężna może być nałożona w wysokości jedynie 10 000 zł. Prezes UODO administracyjne kary pieniężne nakłada na podstawie i na warunkach określonych w art. 83 rozporządzenia 2016/679.

5. Podsumowanie

Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych jest właściwym organem w sprawie ochrony danych osobowych w Polsce. Jego poprzednikiem był Generalny Inspektor Ochrony Danych, który działał na kanwie poprzedniej ustawy o ochronie danych osobowych, tj. ustawy z 1997 roku. Prezes UODO jest prawnym kontynuatorem Generalnego Inspektora Ochrony danych, gdyż zachował nie tylko jego majątek i wiarygodności, ale także przejął od niego wszystkie wszczęte postępowania z zakresu naruszeń zasad ochrony danych osobowych. W rozumieniu ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych Prezes UODO jest organem nadzorczym, wykonującym szereg kompetencji mających na celu ochronę danych osobowych osób fizycznych.

Prezes UODO powoływany i odwoływany jest przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej za zgodą Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Obecnie (od 16 maja 2019 roku) Prezesem UODO jest Jan Nowak. Zastąpił on na tym stanowisku Edytę Bielak Jomaa, która pełniła funkcję Prezesa UODO od 25 maja 2018 roku, a wcześniej Generalnego Inspektora Ochrony Danych VI kadencji (od 22 kwietnia 2015 roku do 25 maja 2018 roku). W polskim ustawodawstwie Prezes UODO pełni bardzo ważną rolę, gdyż jest niejako strażnikiem przestrzegania zarówno przepisów unijnych z zakresu ochrony danych osobowych, jak i przepisów krajowych precyzujących przepisy unijne.

³⁷ T.j. Dz. U. 2019, poz. 869 ze zm.

Bibliografia:

Akty prawne:

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 4 maja 2016).

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłająca decyzję ramową rady 2008/977/WSiSW (Dz. Urz. UE z dnia 4 maja 2016 roku L 119/89).

Dyrektywa w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. Urz. WE z dnia 23 listopada 1995 roku, L 281).

Ustawa z dnia 10 maja 2018 roku o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. 2019, poz. 1781).

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (t.j. Dz. U. 2019, poz. 869 ze zm.).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. 2016, poz. 922).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks Karny (t.j. Dz. U. 2020, poz. 1444).

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks Postępowania Administracyjnego (t.j. Dz. U. 2020, poz. 256 ze zm.).

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 2019 r., poz. 1028 ze zm.).

Literatura:

Dorozd A., *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz. Wzory pism i przepisy*, Wydawnictwo Lexis Nexis, Warszawa 2008.

- Dmochowska A., *Komentarz do art. 34 ustawy o ochronie danych osobowych* [w:] Dmochowska A., Piotrowska A., *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2018.
- Góral U., Makowski P., *Komentarz do art. 51 RODO* [w:] Bielak Jomaa E.(red.), Lubasz D. (red.), *RODO. Ogólne rozporządzenia o ochronie danych. Komentarz*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Grzelak A., *Rozdział II. Główne cele RODO* [w:] T. Osiej, M. Kawecki (red.), *Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2017.
- Legat O., *Komentarz do art. 34 ustawy o ochronie danych osobowych* [w:] B. Marcinkowski (red.), *Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2018.